

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Infoühiskond ja sotsiaalne heaolu

Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika eriala

Laura Pruul

Ühe Eesti kooli õpetajate tõlgendused sotsiaalsetest probleemidest koolis

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Merle Linno MSW

Tartu 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE.....	4
1.1 Koolis esinevad sotsiaalsed probleemid.....	4
1.2. Kriiside mõju õpilastele.....	6
1.3. Haridusasutuse roll lapse heaolu tagamisel.....	8
1.5. Kooli roll abivajava lapse märkamisel ja teavitamisel.....	11
1.6. Uurimisprobleem, eesmärk ja uurimisküsimused.....	11
2. METOODIKA.....	13
2.1. Andmekogumismeetod.....	13
2.2. Intervjuudes osalejad.....	13
2.3. Andmete kogumine ja analüüsimismeetod.....	13
2.4. Refleksioon.....	14
3. INTERVJUUDE ANALÜÜS.....	16
3.1. Õpetajate tõlgendused sotsiaalsetest probleemidest koolis.....	16
3.2. Õpetajate tõlgendused kriiside mõjust.....	18
3.3. Õpetajate tõlgendused lahendustest sotsiaalsetele probleemidele.....	19
4. ARUTELU.....	23
KOKKUVÕTE.....	26
Summary.....	28
KASUTATUD KIRJANDUS.....	30
LISAD.....	33
LISA 1. Intervjuukava.....	33

1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE

1.1 Koolis esinevad sotsiaalsed probleemid

Õpilased veedavad pika aja koolis ning selle aja jooksul toimub pidev arenemine ning õppimine, seega sotsiaalsed probleemid, mis leiavad haridusvaldkonnas aset, mõjutavad nii nende igapäevaelu kui ka tulevikku. Bronfenbrenner (1979) ütleb, et kool kannab esmast vastutust noorte ettevalmistamise eest täiskasvanuelus osalemiseks. Bronfenbrenneri ökoloogiliste süsteemi teooria järgi mõjutavad lapse arengut mitmed ümbritseva keskkonna tasandid, näiteks perekond, kool, kultuuriväärtused, seadused ja tavad (Guy-Evans, 2024). Koolid peaksid tegelema probleemidega, mis on seotud ebavõrdsusega (Kornblum ja Julian, 2011). See ei tähenda seda, et koolid peaksid tegema kõik võrdseks, sest ühiskonnas on inimesi, kes on sündinud erinevate huvide ning oskustega, aga koolid peaksid tagama võrdseid võimalusi õppimiseks ning omandamiseks oskusi ja kogemusi, mida ühiskond nõuab (Kornblum ja Julian, 2011).

Lisaks kõigele sellele oodatakse koolidelt, et nad teadvustaksid ning käsitleksid sotsiaalseid probleeme (Kornblum ja Julian, 2011) Sotsiaalsete probleemid väljenduvad koolikontekstis enamasti käitumisprobleemidena (Aavik, 2012). Käitumisprobleem on üldiselt see, mis segab lapse koolis käimist ja õppimist ning põhjuseid selle tekkimiseks võivad olla erinevad, näiteks kui last ümbritseb alkoholism, puudub toetav kodu või on sotsiaalsed toimetulekuprobleemid (Aavik, 2012). Üheks probleemiks on see, et koolid pole valmis lahendama nende õpilaste probleeme, kes on pärit keerulisest kodu keskkonnast, kus on näiteks lahusus või kultuuriline konflikt (Kornblum ja Julian, 2011:357). Lapse arengu ja kasvu loomulik keskkond on perekond, mis avaldab suurt mõju nii laste väärtushinnangute kujunemisele kui oskuste ja käitumise omandamisele (Oja jt, 2023). Seega õpilased, kes ei saa perekonna poolt vajalikku tuge või tingimusi, on tihtipeale depressioonis ja ei suuda keskenduda õppimisele, mistõttu on neil raskusi koolis käimisega (Kornblum ja Julian, 2011). Samuti on suur tõenäosus, et need õpilased moodustavad gruppe teiste õpilastega, kellel on samasugused probleemid ning see tugevdab nende negatiivset hoiakut kooli suunas (Kornblum ja Julian, 2011). Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuringust (Oja jt, 2023) selgus, et õpilastel, kellel on head peresuhted ning kes saavad oma vanematega rääkida meeldib rohkem koolis käia kui nendel,

kellel on vanematega raske suhelda. Seega kodukeskkond ning peresuhted on olulised mõjutajad laste kooliskäimise meelepärasuse kujundamisel.

Bronfenbrenneri teooria järgi on viiest erinevast süsteemist kõige mõjukam mikrosüsteemi tasand, sest see on kõige vahetum keskkond, kus on näiteks perekond ja kool ning kus laps areneb (Guy-Evans, 2024). Mikrosüsteemi kuuluvad lapsevanemad, sugulased, klassikaaslased ja õpetajad (Guy-Evans, 2024). Need on inimesed, kellega laps kõige rohkem aega veedab ning suhtleb, seega nende mõju lapse käitumisele võib olla suur. Inimesed, kellega inimene näost-näku kokku puutub, moodustavad osa tema keskkonnast ning see avaldab mõju tema käitumisele (Bronfenbrenner, 1979).

Ebavõrdsus koolides võib viia kiusamiseni. Kiusamine on süstemaatiline tegevus, mille käigus üks inimene paneb teist teadlikult halvasti tundma (Kiusamisvaba Kool, i.a). Kiusamine võib olla nähtav tegevus, mille korral kiusamine toimub näiteks sõnaliselt, kuid see võib olla ka varjatud ehk näiteks küberkiusamine, kuulujuttude levitamine ja tõrjumine (Kiusamisvaba Kool, i.a) Kiusamist, mis väljendub füüsiliselt või sõnaliselt, on kergem tuvastada, kuid sotsiaalset ehk varjatud, on raskem, sest see võib toimuda näiteks internetis (Kiusamisvaba Kool, i.a). Kiusamine on tõsine probleem juba seetõttu, et sellel on rasked tagajärjed nii kiusajatele kui ka kiusatavatele (Kiusamisvaba Kool, i.a). Kiusamise tagajärjel õivad kaasneda ärevus, depressioon ning äärmisel juhul ka suitsiidsed mõtted (Kiusamisvaba Kool, i.a). Lisaks sellele, et kiusamine mõjutab neid, kes on sellega otseselt seotud, mõjutab see ka ühiskonda laiemalt, sest kiusamisega kaasnevad probleemid toovad riigile kaasa mitmeid otseseid ja kaudseid kulusid (Kiusamisvaba Kool, i.a). Näiteks on Rootsi kiusennetajad välja selgitanud, et ühe aasta jooksul riigis toimunud koolikiusamine maksab sealsele ühiskonnale järgneva 30 aasta jooksul umbes 1,8 miljardit eurot (Kiusamisvaba Kool, i.a). Kiusamine on tänapäeval siiani levinud ning iga kolmandik Eesti kooliõpilastest on kogunud vähemalt korra viimase paari kuu jooksul kiusamist, kuid kiusamise ohvriks sattumine kui ka teiste kiusamine on aastate jooksul langenud (Oja jt, 2023). Kiusamise vähenemine näitab seda, et teemaga on Eesti koolides tulemuslikult tegeletud ning on rakendatud programme, nagu Kiusamisvaba Kool ja VEPA-metoodika (Oja jt, 2023). Üleüldiselt võib öelda, et kiusamine saab aina rohkem kajastust näiteks sotsiaalmeedias ning teadlikkus kiusamisest on kasvanud (Oja jt, 2023). Nii kiusajad kui ka kiusatavad pole oma elu, tervise, koolikeskkonna ja peresuhetega rahul ning nad on suurema riskikäitumisega, see tähendab, et nad tarvitavad tihedamini alkoholi ning nikotiiniga tooteid (Oja jt, 2023).

Põhiline riskikäitumine, millega koolides silmitsi seistakse, on tubaka- ja nikotiinitoodete tarbimine. Tavasigarettide tarvitamine on aastate jooksul noorte hulgas vähenenud, kuid asemele on tulnud alternatiivsed tooted, näiteks e-sigaret mille tarvitamine on tõusnud (Oja jt, 2023). Tubaka- ja nikotiinitarvitamise uuringus (2023) leiti, et 11-18 aastaste seas tarvitab mõnda tubaka- või nikotiinitoodet 7% õpilastest. Üldiselt alustavad noored nende toodete tarbimist seetõttu, et nende sõbrad või klassikaaslased teevad seda, mistõttu on toodete kättesaadavus üsna suur (Kivistik jt, 2023). Bronfenbrenner toob oma teoorias välja, et teised inimesed, kes on lapse ümber, saavad mõjutada last oma keskkonnas ning muuta nende uskumusi ja tegevusi (Guy-Evans, 2024). Seega võib öelda, et kui noor on ümbritsetud keskkonnas, kus tema sõbrad või klassikaaslased neid tooteid tarbivad, on ta sellest mõjutatud ning võib seetõttu tarbimist alustada. Lisaks noored ega lapsed ei oska tihtipeale hinnata tubaka- ja nikotiinitoodete kahjulikkust nende tervisele, eriti kui tegemist on magusamaitsete e-sigarettidega, võivad noored arvata, et see ei mõju nende tervisele negatiivselt. Kuna nendel toodetel ei ole ebameeldivat lõhna ega maitset, ei tajuta neid ohtlikuna ning toodete kohta levib eksitavat informatsiooni (Oja jt, 2023). Seega on koolides oluline sellest temast rääkida ning tõsta nii õpilaste, lapsevanemate kui ka spetsialistide teadlikkust ja pädevust nendel teemadel, et neil oleks oskused ning teadmised selle kohta, millised on tubaka- ja nikotiinitoodete tervisemõjud nii füüsilisele kui ka vaimsele tervisele (Oja jt, 2023).

1.2. Kriiside mõju õpilastele

Mitme aasta jooksul on ühiskonnas aset leidnud erinevad kriisid. 2019. aastal sai alguse koroonaviiruse levik, millest sai vaid mõne kuuga ülemaailmne pandeemia (Terviseamet, i.a). Pandeemia tõttu suleti koolid, meelelahutusasutused, jäid ära erinevaid üritused ning piirati tegevusi, mis inimeste igapäevaellu kuuluvad. Pandeemiast tingitud eriolukorrad tõid inimeste ellu palju uusi, kuid ka võõraid kogemusi.

COVID- 19 pandeemia on tugevalt mõjutanud noorte igapäeva elu ja heaolu, kuid see mõju ei ole olnud kõigile ühesugune (Oja jt, 2023). Pandeemia on mõjutanud laste haridust, tervist, suhteid ja tundeid (Oja jt, 2023). Koolide sulgemine ning distantsõpe mõjus negatiivselt eelkõige haridusele, kuid suured muutused toimusid ka sotsiaalsetes suhetes (Oja jt, 2023). Pandeemia tõttu pidid noored

veetma palju aega kodus, mis tekitab noortele üksindustunnet, suurendas vaimse tervise probleemide riski ja vähendas laste füüsilist liikumist (Oja jt, 2023). Paljudel noortel tekkisid vaimse tervise probleemid just seepärast, et asutuste sulgemise tõttu, tekkis suhtlemispuudus, kuid suhtlemine on noore inimese arengus üks tähtsaim osa (Haugas jt, 2021). Kõikidel õpilastel polnud võimalust olla läbi interneti pidevas suhtluses klassikaaslaste või sõpradega, seega noored, kellel oli digitehnoloogiale hea ligipääs, on suhtlemisvaegusega kaasnevatest probleemidest olnud rohkem kaitstud (Haugas jt, 2021). Lisaks sellele oli üleminek digivahenditele keeruline, sest olenemata asjaolust, et noorte seas on digivahendite kasutamine populaarne, esineb nende digioskustes puudujääke, näiteks vajavad õpilased abi digiallkirja andmisel, e- kirja saatmisel või tekstitöötlusprogrammide kasutamisel, mis on vajalikud oskused osalemaks distantsilt toimivas õppetöös (Haugas jt, 2021). Lisaks on paljudel noortel vähe teadmisi ka küberturvalisusest ja nad ei oska kriitilise pilguga hinnata allikaid, mida oma töödes kasutada (Haugas jt, 2021). Suur osa noori hindas pandeemia mõju neutraalseks või hoopis positiivseks, sest näiteks paranesid peresuhted ja sõprussuhted (Oja jt, 2023). Pere- ja sõprussuhete paranemist võib näiteks selgitada sellega, et tõenäoliselt veedeti perega kodus rohkem aega kui muidu ning sõpradega hoiti läbi interneti rohkem ühendust.

2022. aasta veebruaris Venemaa alustas sõda ning sõja tagajärjel algas massiline põgenemine Ukrainast ning üheks sihtkohaks ukrainlastele sai ka Eesti (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022). See olukord oli väljakutse Haridus- ja Teadusministeeriumile, sest sõjapõgenikele oli vaja pakkuda kvaliteetset haridust (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022). Õppeasutused avasid ukrainlaste jaoks uusi klasse, rühmi ja ka ajutisi koolikohti, sest õpilaste arv koolides kasvas väga kiiresti (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022). Sõja puhkedes informatsioon levis pidevalt eelkõige sotsiaalmeedias, seega said inimesed sõjasündmustega pidevalt kursis olla. Õpilased teavad ja kuulevad sõjateemadest palju rohkem, kui arvatakse (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022). Sõda tekitab segadust ning ärevust ning õpilased reageerivad sõjateemadele erinevalt (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022). Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt tehtud abimaterjal (2022) Ukraina teema käsitlemiseks koolis, on välja toodud, et õpilastega on oluline nendest teemadest rääkida ning õpilastel peab olema võimalus oma muredest rääkida, sest muidu nad ei suuda keskenduda õppetöele. Abimaterjal on rõhutatud ka seda, et rohkem tähelepanu peab pöörama nendele lastele, kelle käitumises on näha ootamatuid muutuseid või kes on kinnised. Samas on oluline ülesanne ka õpetajatel olla avatud ning

tekitada õpilastega usaldusväärne suhe. Olukord tekitab ärevust ka õpetajates ning õpetaja ei pea seda õpilaste eest varjama, vaid õpetaja saab suunata õpilasi ärevusega toime tulemiseks ning lastel on oluline näha, kuidas täiskasvanud sellistes keerulistes olukordades toime tulevad (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022).

1.3. Haridusasutuse roll lapse heaolu tagamisel

Kooli ülesandeks on lisaks hariduse pakkumisele toetada laste heaolu ja tagada keskkond, kus nad saavad vajalikku tuge ning abi. Heaolu tagamiseks tuleb ennetada lapse heaolu ja arengut ohustavaid riske (Lastekaitseeadus §6, lg 1). Ennetamine hõlmab last ohustavate olukordade ja sündmuste varajast märkamist ja neile reageerimist, sealhulgas lapse arengu- ja käitumisprobleemide, kasvukeskkonnas esinevate probleemide ja väärkohtlemise tuvastamist ning lapse heaolu ja arenguy soodustavate kaitsetegurite suurendamist (Lastekaitseeadus §6, lg 1).

Selleks, et õpilased saaksid koolis vajalikku tuge ning abi, on oluline roll õpetajatel. Õpetaja ülesanne on jälgida õpilaste arengut ja toimetulekut, seehulgas panna ka tähele, missugused õpilased vajavad rohkem tähelepanu ning kelle õpijõudlus on madal (Haridus- ja Noorteamet, 2020). Õpetaja ülesanded on jõukohastada õppevara ja töökorraldusi, mis tähendab ülesannete juhiste, õppematerjalide ja õppetekstide lihtsustamist, abimaterjalide kasutamist õppeprotsessis ja ülesannete lahendamisel, võimaldada tähelepanuvõime langedes lisaäega või puhkepause ja juhendada õpilast tunnis individuaalselt (Haridus- ja Noorteamet, 2020). Paljud õpetajad on lisaks aineõpetajaks olemisele ka klassijuhatajad, kellel on täpsem ülevaade õpilaste probleemidest ja muredest. Klassijuhataja ülesandeks on korraldada õppetöö teemalist koostööd ja informatsiooni liikumist õpetajate, kooli ja ka kodu vahel (Haridus- ja Noorteamet, 2020). Klassijuhataja jälgib ja analüüsib õpilase arengut ning hoolitseb selle eest, et õpiraskustes õpilane saaks vajaliku toe (Haridus- ja Noorteamet, 2020). Sotsiaalpedagoogid teevad koostööd õpetajate ja klassijuhatajatega, kelle ülesanneteks on õpilaste sotsiaalsete oskuste hindamine, õpilase suhtlemisoskuse ja sotsiaalse pädevuse kujundamine ja toetamine (Haridus- ja Noorteamet, 2020). Samuti veel ka sotsiaalsete ja koolikohustuste täitmist takistavate probleemide kaardistamine ning nende ennetus- ja lahendustegevuste koordineerimine (Haridus- ja Noorteamet, 2020). Sotsiaalpedagoog õpetab ja mudeldab õpilasele vajadusel erinevaid toimetulekustrateegiaid, sealhulgas sotsiaalsete oskuste ja eneseregulatsiooni arengut toetavaid

tegevusi ja muud sellist (Haridus- ja Noorteamet, 2020). Sotsiaalpedagoogil on ülevaade probleemidest, mis kooliõpilaste seas aset leiavad.

Oluline roll erinevate probleemide lahendamisel on ka koolipsühholoogil, sest koolipsühholoog hindab õpilase õppeprotsessis toimetulekut mõjutavaid tegureid ja vaimset heaolu ning arengut (Haridus- ja Noorteamet, 2020). Sotsiaalsed probleemid ja vaimne tervis on omavahel tihedalt seotud. Koolipsühholoog selgitab välja õpilase vaimse tervise probleemid ja hindab suhtlemis- ja käitumisoskuseid (Haridus- ja Noorteamet, 2020).

Sotsiaalsed probleemid põhjustavad üldiselt käitumisprobleeme ning need probleemid väljenduvad koolitundides ning ka väljaspool kooli. Need probleemid mõjutavad õpilase sotsiaalseid oskuseid. Koolides on võimalus rakendada käitumise tugikava, mis aitab toetada käitumiskeskustega õpilast, kelle toimetulek koolis on häiritud ning seetõttu on raskendatud suhtlemine nii klassikaaslaste kui ka täiskasvanutega (Haridus- ja Noorteamet, 2020). Tugikava eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete oskuste arendamist teda ümbritsevas võrgustikus, kuhu kuuluvad nii kool kui ka kodu (Haridus- ja Noorteamet, 2020). Kodu ja kooli koostöö on olulise tähtsusega, sest teatud vanuseni on need põhilised kohad, kus laps oma aega veedab. Õpilasi lisaks erinevatele tugispetsialistidele ja õpetajatele, saavad toetada ka abiõpetajad. Abiõpetaja kaasatakse õppeprotsessi, kui mõni õpilane vajab rohkem tuge õppeülesannete sooritamiseks (Haridus- ja Noorteamet, 2020). Abiõpetaja kaasamise tulemusena luuakse õppimist ja arengut toetav keskkond kõikidele õpilastele, sealhulgas ka erivajadustega õpilastele, et saavutada ettenähtud õpitulemused (Haridus- ja Noorteamet, 2020). Abiõpetaja mitte ainult ei abista õpilasi, vaid on toeks ka õpetajatele.

1.4. VEPA metoodika ja KiVa programm

Koolides kasutatakse õpilaste sotsiaalsete oskuste arendamiseks ning erinevate probleemide ennetamiseks kasutatakse VEPA metoodikat ning Kiusamisvaba Kool (KiVa) programmi, mistõttu võib öelda, et need on olulised ennetus- kui ka lahendusviisid koolis aset leidvatele sotsiaalsetele probleemidele.

VEPA Käitumisoskuste Mängu algne versioon Good Behavior Game töötati välja 1960. aastate lõpus ning see on kasutusel mitmes riigis üle maailma ja on tuntud kui tõhus ennetustegevus (Vepa.ee, i.a). VEPA metoodikat kasutatakse koolis tavapärase õppetöö käigus, mis aitab mänguliste

klassijuhtimistehnikate abil luua toetavat õpikeskkonda (Vepa.ee, i.a). VEPA toetab laste eneseregulatsiooni- ja sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arendamisel ning ennetab laste riskikäitumist (Vepa.ee, i.a). Lisaks aitab VEPA ennetada laste vaimse tervise ja ja käitumisega seotud probleemide teket või süvenemist ning sellel on pikaajaline mõju (Tamminen, 2024). VEPA metoodika eesmärk on arendada laste võimet kontrollida oma reaktsioone ning analüüsida oma käitumist (Vepa.ee, i.a). Metoodika väljaõppes koolitatakse õpetajaid kasutama õppetöös erinevaid tööriistu, mängima koos lastega käitumise jälgimisele suunatud mängu ning märkama ja tunnustama head käitumist (Tamminen, 2024). VEPA metoodika tulemuste raportist (2024) tuleb välja, et õpetajate hinnangul VEPA metoodikat kasutades paraneb õpilaste motivatsioon õppetööks, õpi- ja enesejuhtimise oskused ning omavahelised suhted. Samuti tuleb raportist välja, et VEPA metoodika aitab õpetajatel õpilastega paremini kontakti saavutada (Tamminen, 2024). Eesti koolides kasutatakse VEPA metoodikat alates 2014/2015. õppeaastast ning selle väljaõppes on tänaseks osalenud 837 klassiõpetajat 176 koolist üle Eesti (Vepa.ee, i.a).

KiVa on programm, mis on välja töötatud kiusamise ennetamiseks ja vähendamiseks koolides ning mis sisaldab praktilisi tegevusi ja materjale kiusamisjuhtumite lahendamiseks ja ennetamiseks (Kiusamisvaba Kool, i.a). KiVa programmi levitab Eestis SA Kiusamisvaba Kool (Kiusamisvaba Kool, i.a). KiVa õpetab kiusamist ära tundma, juhtumitele reageerima ja ka neid lahendama ning programmi kaasatakse nii õpetajad, õpilased kui ka lapsevanemad (Kiusamisvaba Kool, i.a) Programm sisaldab kolme tugisammast: ennetustegevused, kiusamisjuhtumite lahendamine ning tulemuste hindamine ja analüüs (Kiusamisvaba Kool, i.a). Ennetustöö KiVa programmis sisaldab mitmeid erinevaid ennetustegevusi, mis aitavad lastel kasvatada empaatiat, arendada sotsiaalseid oskuseid ja edendada sõbralikke grupisuhteid (Kiusamisvaba Kool, i.a). Kiusamisjuhtumite lahendamiseks on koolides KiVa-tiim, kuhu kuuluvad õpetajad, juhtkonna liikmed või tugispetsialistid (Kiusamisvaba Kool, i.a). Lõpuks tehakse iga kooliaasta lõpus kokkuvõtte kiusamisolukorrast koolis (Kiusamisvaba Kool, i.a).

1.5. Kooli roll abivajava lapse märkamisel ja teavitamisel

Abivajav laps on laps, kelle heaolu on ohustatud või kelle puhul on tekkinud kahtlus tema väärkohtlemise, hooletusse jätmise või muu lapse õigusi rikkuva olukorra suhtes (Lastekaitseseadus, §26). Abivajavast lapsest teatamise kohustus on kõigil isikutel, kellel on teavet abivajavast lapsest (Lastekaitseseadus §27, lg 1). Valitsus kiitis hiljuti heaks lastekaitseseaduse muutmise eelnõu, mille eesmärk on varakult märgata ja toetada abivajavaid lapsi ning parandada eri valdkondade koostööd (Aleksandrov, 2024). Uus paragrahv kirjeldab täpselt ära, kellel on abivajavast lapsest teavitamiskohustus. Olulise muudatusena tuuakse välja lastega töötavad spetsialistid, näiteks õpetajad, kellelt oodatakse lapse abivajaduse märkamist ja teavitamist (Aleksandrov, 2024). Lisaks tuleb spetsialistidel edaspidi edastada ka täpsem info ja andmed, mis kirjeldavad lapse abivajadust ning põhjendavad muret tema pärast (Kärson ja Puhm, 2024). Teatamise ja andmete edastamise lihtsustamiseks töötatakse spetsialistidele välja abistavad töövahendid, mille abil saab hinnata lapse heaolu ja otsustada, kas olukord nõuab lastekaitsetöötaja kaasamist (Kärson ja Puhm, 2024). Uues seaduses selge sõnaga sätestatud kohustus aitab spetsialistidel teadvustada oma rolli lapse heaolu tagamisel ja peaks vähendama olukordi, kus abivajavast lapsest ei teavitata, kuna puudub teadmine selle vajalikkusest või lubatavusest, abivajadus ei tundu piisavalt suur või soovitakse vältida konflikti lapsevanematega (Kärson ja Puhm, 2024).

Õpetajad veedavad lastega igapäevaselt aega koos, seega on oluline abivajavat last varakult märgata, et laps saaks õigeaegselt vajalikku abi. Selleks, et kool märkaks abivajavat last, on oluline tihe koostöö kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajate ja haridustöötajate vahel. Võrgustikutöö on oluline ennetustööks, sest see aitab lastekaitsetöötajatel kiiremini probleemsetele juhtumitele reageerida, sealhulgas näiteks abivajavale lapsele õigeaegselt abi pakkuda (Sotsiaalministeerium, 2017). Koostööd lihtsustaks see, kui potentsiaalselt olulistel võrgustikuliikmetel, näiteks haridustöötajatel, oleks rohkem teadmisi lastekaitsetööst ning nende erialane ettevalmistus hõlmaks teadmisi lastekaitsest (Sotsiaalministeerium, 2017).

1.6. Uurimisprobleem, eesmärk ja uurimisküsimused

Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuringust (2023) tulid välja erinevad probleemid, mis on koolis tänapäeval aktuaalsed, näiteks kiusamine ja riskikäitumine. Lisaks võib esineda palju teisi probleeme, näiteks ebavõrdsust ja erinevaid suhtlemis- ning käitumisprobleeme. Need probleemid on seotud

suuresti sellega, mis toimub ühiskonnas ning millises keskkonnas inimesed kasvavad. Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuringus (2023) tuuakse välja, et lapse loomulik arengukeskkond on perekond ning kodu, mis kujundavad laste väärtushinnangud, oskused ja ka käitumise. Seda mõtet kinnitab ka Bronfenbrenneri ökoloogilise süsteemi teooria, mille kohaselt mõjutab last ja tema arengut kõige rohkem teda ümbritsev keskkond, mille alla kuuluvad nii perekond kui ka kool (Guy-Evans, 2024).

Teemat oluline uurida ka viimastel aastatel aset leidnud maailmas toimuvate kriiside kontekstis ning kuidas õpetajad nende kriiside mõju seletavad. Uuringutest selgub, et COVID- 19 pandeemia avaldas mõju haridusele ja õpilaste sotsiaalsetele suhetele (Oja jt, 2023). Sõja tõttu suundusid paljud ukrainlased Eestisse ning Haridus- ja Teadusministeeriumile sai väljakutseks pakkuda sõjapõgenikele haridust, mistõttu õpilaste arv Eesti koolides kasvas kiiresti (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022). Koolis esinevate probleemide lahendamiseks ning ka ennetamiseks on koolides õpetajad ja spetsialistid ning kasutatakse erinevaid meetodikaid. Probleemidega tegelemiseks on oluline, et koolis oleks vastav võrgustik ja tugi. Siinkohal on oluline uurida, mida õpetajad ise räägivad sotsiaalsete probleemide lahendamisest koolis.

Minu lõputöö eesmärk on õppida tundma ühe Eesti kooli õpetajate tõlgendusi lapsi mõjutavatest sotsiaalsetest probleemidest. Lõputöö jaoks sõnastasin kolm uurimisküsimust:

1. Mida räägivad õpetajad õpilasi mõjutavatest sotsiaalsetest probleemidest koolis?
2. Kuidas on mõjutanud maailmas aset leidnud kriisid neid probleeme?
3. Mida õpetajad räägivad õpilasi mõjutavate sotsiaalsete probleemide lahendamisest koolis?

2. METOODIKA

Metoodika peatükis kirjeldan andmekogumismeetodit ning intervjuudes osalejaid. Bakalaaurusetöö uurimuse läbiviimiseks kasutasin kvalitatiivset uurimisviisi. Kvalitatiivset uurimisviisi kasutatakse inimeste isikliku ja sotsiaalse kogemuse uurimiseks, kirjeldamiseks ja tõlgendamiseks ning püütakse mõista pigem väikese arvu osalejate maailmavaadet (Laherand, 2010).

2.1. Andmekogumismeetod

Andmekogumismeetodina kasutasin poolstruktureeritud intervjuud. Poolstruktureeritud intervjuus kasutatakse varasemalt koostatud intervjuukava, kuid intervjuu käigus võib muuta küsimuste järjekorda ja vajadusel küsida täpsustavaid küsimusi (Lepik jt, 2014). Intervjuukava koostades lähtusin püstitatud eesmärgist ja uurimisküsimustest.

2.2. Intervjuudes osalejad

Intervjuud viisin läbi kuue õpetajaga, kes õpetavad maapiirkonnas asuvas koolis. Valisin õpetajad selle järgi, et igast kooliastmest oleks kaks õpetajat. Intervjuudes osalesid 26-40 vanusevahemikus naissoost õpetajad, kes on õpetanud koolis vahemikus kolm kuni seitse aastat. Intervjueeritavate leidmisega probleeme ei tekkinud ning enamik õpetajad, kellega kontakteerusin, olid nõus intervjuudes osalema.

2.3. Andmete kogumine ja analüüsimismeetod

Intervjueeritavatele kirjutasin 2024. jaanuarikuus ja informeerisin neid oma bakalaureusetöö teemast ning eesmärgist. Selgitasin intervjueeritavatele, miks ma soovin nendega intervjuusid läbi viia ning tutvustasin intervjuu ülesehitust. Lisasin veel, et tulemuste esitamisel tagan neile konfidentsiaalsuse. Intervjuud viisin läbi 2024. aprillikuus. Planeerisin intervjuud aprillikuisse seetõttu, et saaksin vahepealsel ajal ette valmistada, intervjuukava koostada ja korrigeerida. Samuti tahtsin kõik intervjuud niimoodi läbi viia, et intervjuude vahele ei jääks pikkasid vahesid. Intervjuud kestsid

varieeruvalt 30 kuni 40 minutit. Pikemad intervjuud olid nende õpetajatega, kes on nii aineõpetajad kui ka klassijuhatajad

Kasutasin oma töös suunatud sisuanalüüsi, mille käigus püütakse enamasti saada ülevaade uuritavast tekstist kui tervikust, näha teksti ja/või autorite mõtteavalduste terviklikku mustrit või struktuuri (Kalmus jt, 2015). Olemasolev teooria või senised uurimused hõlbustavad uurimisküsimuse fokuseerimist (Laherand, 2010). Need aitavad teha oletusi huvipakkuvate muutujate ja nendevaheliste suhete kohta (Laherand, 2010). Analüüsi teostasin oma uurimisküsimuste lõikes. Intervjuude analüüsimiseks kasutasin kodeerimist. Kodeerimise peaesmärk on lahutada tekst osadeks ja seda mõista, arendada välja kategooriad ning seada need uuringu edenedes korrastatud süsteemi (Laherand, 2010). Seega lõin koodid, mis aitasid mul sarnaste teemadega tekstilõikudes orienteeruda ja mille põhjal sain teostada analüüsi.

2.4. Refleksioon

Minu jaoks oli intervjuukava koostamine ja intervjuude läbiviimine keerulisem kui alguses arvasin, sest sellise intervjuu tegemine oli mu jaoks esmakordne kogemus. Mõne intervjuu käigus oli raske püsida teema raamides, sest peamine eesmärk oli välja selgitada õpetajate tõlgendused, mitte niivõrd keskenduda sellele, mis on nende teoreetilised teadmised teema kohta. Tundsin vahepeal ka seda hirmu, et teooriaosa ning analüüs ei lähe omavahel kokku, kuid mida rohkem intervjuusid tegin, seda rohkem leidsin seoseid ning teemad sobisid omavahel üllatavalt hästi. Teema on tegelikult väga lai ning on palju aspekte, mida saaks uurida, seega alguses oli keeruline fookus paika saada.

Kuna õpetajad, keda intervjuueerisin, on koolist, kus olen ise varem õppinud ja enamik nendest on tuttavad, püüdsin erilist tähelepanu pöörata sellele, et intervjuud oleksid professionaalselt läbiviidud ja mina kui intervjuueerija jääksin erapooletuks. Kuna tegemist on maakohaga ning väikese kooliga, võisid õpetajad tunda ka seda, et nad ei saa kõikidele küsimustele detailselt vastata, seega püüdsin küsimused sõnastada nii, et saaksin kätte üldisema, aga samas olulise informatsiooni.

Üllatav oli minu jaoks asjaolu, et väga palju ei räägitud intervjuudes sellest, millised ühiskonnas levinud probleemid kooli jõuavad ja kuidas nad sotsiaalset probleemi defineerivad. Siinkohal oleksin võinud küsida intervjuueeritavatelt täpsemalt, et kuidas nad sotsiaalset probleemi tõlgendavad ja mis nende meelest sotsiaalne probleem koolis on. Intervjuudes toodi rohkem välja need probleemid, mis on koolis sees. Samas probleemid, mis intervjuudes välja tulid, on seotud siiski sotsiaalsete probleemidega üleüldiselt ning keskkond, mis on väljaspool kooli, mõjutab nende probleemide tekkimist. Pisut keeruliseks kujunes ka kriiside mõju uurimine ja analüüsimine, sest intervjuudes räägiti sellest pigem vähe, sest teadlikkus erinevatest probleemidest on üleüldiselt aastatega tõusnud ja see ei pruugi olla mõjutatud kriisidest.

Sain palju uusi ja väärtuslikke teadmisi erinevate ennetus- ning lahendusviisidest, mida koolis rakendatakse. Positiivse emotsiooni annab asjaolu, et probleeme teadvustatakse aina rohkem ning püütakse leida uusi ja huvitavaid lahendusi, mis annavad õpilastele võimaluse õppida sotsiaalseid oskuseid ning arendada enda isiksust. Tunnen, et valisin teema, mida oli mul väga huvitav uurida ning mis andis minu teadmistepagasile juurde palju teadmisi ja ka oskusi, mida mul enne ei olnud.

3. INTERVJUUDE ANALÜÜS

3.1. Õpetajate tõlgendused sotsiaalsetest probleemidest koolis

Õpetajad ei defineerinud sotsiaalset probleemi, kuid see kuidas õpetajad sotsiaalsetest probleemidest räägivad, viitab sellele, et õpetajate jaoks on sotsiaalne probleem seotud õpilaste käitumise ja sotsiaalsete oskustega. Üks õpetaja tõi välja, et: *“Sotsiaalne probleem koolis, mis ilmneb, on justkui käitumisprobleem. Sotsiaalne probleem ilmneb ka näiteks siis, kui kodune taust on kehv, kuid mitte alati, aga see on paljuski seotud”*. Kodune kehv taust viitab otseselt sotsiaalsetele probleemidele, see võib olla seotud sotsiaalmajanduslike probleemidega, ebavõrdusega või muu sellisega. Sellised probleemid kodus, mõjutavad ka käitumist koolis. Õpetajad tõid intervjuudes välja mitmeid käitumisprobleeme. Näiteks üheks suureks probleemiks on õpilaste suhtumine õpetajatesse. *“Tihtipeale lobisetakse õpetaja jutule vahele või õpetajaga suheldes puudub elementaarne viisakus. Paljud õpilased näiteks ei tereta, ma ei tea, kas see siis ei ole tänapäeva noorte jaoks enam oluline või ei pöörata sellele enam nii palju tähelepanu”* räägib õpetaja.

Intervjueeritav toob välja, et tundides olev käitumismuster on väga keeruline: *“Üks murekoht on tähelepanematus, õpilane ei suuda keskenduda. Sotsiaalne probleem on see ju sellepärast, et õpilane ei suuda järgida ühiskonna norme ega reegleid, sealhulgas tegelikult ju ka kooli kodukorda.”* Probleem ei ole ainult tähelepanematus, vaid ka see, et õpilastel puudub keskendumisvõime ja õpetaja ütleb, et: *“Õpilased ei suuda ühe tegevusega liiga pikalt tegeleda. Mõni õpilane hakkab teisi segama ja terve tund on sellepärast häiritud”*. Intervjueeritav põhjendab neid käitumisprobleeme sellega, et lastele on antud tänapäeval palju vabadust ning suurteks mõjuteguriteks on nutitelefon, arvuti või telekas ning ta ütleb, et: *“Need ei ole ju kontrollitud tegevused, enamik lapsevanemad ei tea, mida nende lapsed telefonides või arvutites teevad. Ma arvan, et sealt nad näevadki neid käitumismustreid ja norme, mida me tegelikult ühiskonnas ei aktsepteeri ja sealt need probleemid tulevadki.”* Intervjueeritav toob sel teemal välja ka asjaolu, et lapsevanemad ei pruugi kodudes märgata, kuidas nutitelefoni või arvuti laste käitumist mõjutavad, kuid koolis see käitumine väljendub just seetõttu, et õpilased ei saa koolis nutitefonis nii palju aega veeta ning käitumine, mida nad muidu väljendavad näiteks arvutimängudes või sotsiaalmeedias suheldes, kandub üle pärisellu.

Lisaks tuuakse välja ka see, et õpilastel puudub suhtlemisoskus nii õpetajatega kui ka teiste õpilastega: *“Õpilased ei suhtle omavahel, kommunikatsioon jääb täiesti nullilähedaseks. See tuleb*

tundidest välja, kus õpilased ei oskagi küsimustele vastata. Rühmatöodes nad ei oska arutleda erinevatel teemadel ja neil on üleüldse keeruline üksteisega suhelda.' Siinkohal tõi intervjuueeritav välja, et tema arvates on koolis põhiliseks probleemiks õpilaste omavaheline suhtlemine ja sotsiaalsete oskuste puudumine ning nendest probleemidest arenevad välja omakorda teised probleemid. Näiteks toob üks õpetaja välja, et paljudel õpilastel on eneseregulatsioon väga madal või puudulik. Õpilased ei kontrolli tundides oma sõnavara, näiteks kasutatakse ebatsensuurseid väljendeid või ei arvestata teiste õpilastega. Õpilased kasutavad väga palju ebaõpilaslikku kõne ja ka hoiakut, mis tähendab seda, et tihti peale õpilased ütlevad või teevad teatud asju, mõtlemata sellele, et see võib teha liiga nii teistele õpilastele kui ka õpetajale. "Oma klassis olen märganud veel ka seda, et on mingisugune hoiak, et kui on sõnavabadus, siis sõnavabadus tähendab ka seda, et või inimesi tema välimuse või nahavärvi pärast lahterdada" toob veel õpetaja välja seoses suhtlemisprobleemidega tundides.

Veel mainitakse õpetajate poolt ära ka asjaolu, et kooli jõuavad ka need probleemid, mis leiavad aset väljaspool kooli: *'Koolivälised probleemid jõuavad kooli küll, sest sageli on need siin samas, koolimaja ümber, seega kui me näeme, me ei pööra pead ära, vaid tegeleme nende probleemidega'* räägib õpetaja. Koolivälised probleemid õpetajate sõnul on näiteks vargused, suitsetamine ja kiusamine, aga need probleemid leiavad aset ka koolis sees. Koolivälistest probleemidest saavad õpetajad aimu ka lapsevanemate kaudu. Üks õpetaja räägib: *'Lapsevanemad ei pane pead peitu, vaid nad tulevadki probleemidega majja, see tähendab, et me aitame neid probleeme lahendada ja vajadusel kaasame erinevad spetsialistid.'*

Õpetajad rääkisid intervjuudes ka kiusamisest: *"Kiusamine on ja jääb alati, sellest ei saa mitte kunagi lahti. Lihtsalt ongi jälle see, et me peame õpetama oma lapsi mõistma, mis see kiusamine üldse on. Toomegi välja, et kui sul on lihtsalt konflikt, see ei ole kohe kiusamine. Oluline on õpetada kuidas oma emotsioonidega toime tulla"* selgitab üks õpetaja. Samas toob teine õpetaja välja, et: *"Ma ei ole tähele pannud ja oma klassis oma ei ole kogenud ka seda, et oleks mingisugune majandusliku seisutõttu lahterdamist või mõnitamist."* Varasemalt kirjeldasin, et üks õpetaja välja, et sotsiaalne probleem võib tekkida ka juhul, kui kodune taust on kehv, kuid siinkohal mainis teine õpetaja, et ta ei ole märganud, et õpilaste majanduslik seis probleemide põhjustab. Kuna ühe õpetaja puhul on tegemist klassijuhatajaga ning teine õpetaja on ainult aineõpetaja, võib see siin olulist rolli mängida, sest klassijuhatajal võib olla parem ülevaade sellistest probleemidest ja on nendest juhtumitest rohkem teadlik.

Üheks suureks murekohaks koolis on e-sigarettide tarvitamine. Kuigi räägitakse koolides juba varakult, et suitsetamine, sealhulgas e-sigarettide tarvitamine on kahjulik, leiavad õpetajad e-sigarette juba ka põhikooliõpilastelt. *“Õpilased arvavad, et õpetajad ei tea ega märka. Näiteks käiakse vahetundide ajal vetsudes veipimas”* räägib üks õpetaja. Õpetajad saavad nendest juhtumitest teada läbi teiste õpilaste. Õpetajad tõid välja, et on olnud ka juhtumeid, kus noored tunnistavad ise üles, et nad e-sigarette kasutavad.

3.2. Õpetajate tõlgendused kriiside mõjust

Õpetajate poolt mainiti ära, et kõige enam mõjutas erinevaid probleeme koroonapandeemia, mille tõttu pidid õpilased kodus iseseisvalt õppima. Peamised probleemid, mis õpetajad välja tõid, on õpiraskused ja suhtlemisoskuste puudumine ning asjaolu, et õpilastel oli raske kodudes säilitada rutiini, mis on muidu koolis kohapeal õppides. Üks õpetaja tõi välja, et: *“Sageli on kodudes teised reeglid ja kooli tagasitulek võis olla õpilaste jaoks keeruline, sest paljudel õpilastel kadus ära rutiin.”* Õpetajate poolt toodi välja ka see, et õpilaste õpioskus on madalam kui enne, kuna kodus õppimine oli nii õpetajate kui ka õpilaste jaoks uus ja õpetamise viisid ei olnud samasugused, mis koolis kohapeal. *“Konkreetselt koroonaperiood tekitas selle, et on mingid vanusegrupid, kus baasteadmistes ja baasoskustes on tekkinud lüngad”* räägib üks õpetaja pandeemiast tingitud distantsõppe mõjust. Teine õpetaja lisas, et tegelikult keegi ei tea, mida õpilased kodus tegid, sest tõenäoliselt paljudel ei olnud kedagi, kes kontrolliks nende tegevusi: *“Tegelikult oli keeruline, sest sa ei saanud õpilast kontrollida, minna tema juurde ja näidata, et mida peab tegema. Suuremate klasside puhul oli raske, sest sa ei jõua ekraanilt kõiki õpilasi jälgida.”* Siinkohal rakendati suuremate õpiraskustega õpilastega üks-ühele kohtumisi, sest oli olukordi, kus mõni õpilane ei teinud läbi interneti koolitöid ning polnud suhtlemisaldis.

Lisaks toodi välja ka asjaolu, et distantsõppe tõttu vähenesid õpilaste suhtlemisoskused. Suhtlemisoskuste vähenemist selgitavad õpetajad sellega, et: *“Koroona eemaldas lapsed sellest keskkonnast, kus neil oli pidevalt täiendav tugi õpetajate ja õpilaste näol ning neil olid pidevalt teised inimesed ümber, kodus nad harjusid üksi olemisega ära ja kooli tagasi tulles oli raske sotsialiseeruda.”* Üks õpetaja rääkis veel ka, et: *“See kaks aastat, kus nad üksinda kodus istusid, sealt tuli ka see, et nad ei oska või ei julge abi küsida. Seda peab hästi palju sisendama”*. Koolis

kohapeal saab õpilane klassiruumis õpetajalt kohe abi kui tekib mõni küsimus või probleem, kuid kodus õppides seda võimalust ei olnud ja see võis mõjutada õpilaste julgust abi küsida.

Samas tõi üks õpetaja välja, et koduõpe oli ka ühest küljest positiivne, sest paranesid digioskused ning see on kasulik nii õpetajatele kui ka õpilastele.

Õpetajad kirjeldavad, et Ukraina sõja mõju kooliõpilaste seas esinevatele probleemidele on pigem väike ning see ei ole märkimisväärselt koolis toimuvat muutnud: *“Ukraina sõja kohta ma ei näe, et see on nii väga mõjutanud. Võibolla on tekkinud mingisugused eelarvamused, mõned õpilased on mingite asjade koha pealt liiga ennatlikud”* räägib õpetaja. Õpetajad leiavad, et sõda on mõjutanud õpilasi pigem emotsionaalselt ning räägivad, et: *“Mõni õpilane on ärev igasuguse uue müra, ootamatute häälte ja efektide vastu, need ärritavad silmnähtavalt.”* Õpetajate sõnul tekitab sõda segadust ja hirmu, eriti nooremas eas õpilaste seas, mistõttu on oluline selgitada õpilastele olukorda ning olla sel teemal avatud. Üldiselt võib öelda, et sõja mõju oleneb suures osas ka sellest, kui palju õpilased selle kohta teavad, sest mõni õpilane on rohkem kursis kui teine.

Õpetajad ei osanud palju kriiside mõjust rääkida, sest toodi välja ka asjaolu, et viimaste aastatega on lapsed üleüldse palju muutunud, sest ühiskond on ajanud palju muutunud selle koha pealt, et probleemde teadvustatakse rohkem ning aina rohkem räägitakse avatult olulistest temadest. Üks õpetaja räägib, et: *“Ma mäletan, kui mina koolis käisin, siis klassijuhataja tunnid koosnesid üldiselt väljasõitude planeerimisest ja ei räägitud sellistest asjadest, mis praegu on. Õpilaste jaoks on tegelikult uus, et nüüd hakati päriselt rääkima ja tegelema”*. Klassijuhataja tunde püütakse kasutada aina rohkem selle jaoks, et paraneksid õpilaste sotsiaalsed oskused ning teadmised erinevate probleemide näiteks riskikäitumise ja kiusamise kohta. Seega võib öelda, et kriisidel on olnud mõju õpilastele, kuid paljud probleemid on esile tõusnud ka seetõttu, et nendest räägitakse rohkem.

3.3. Õpetajate tõlgendused lahendustest sotsiaalsetele probleemidele

Intervjuudes rääkisid õpetajad paljudest lahendustest, mida nad kasutavad sotsiaalsete probleemide ennetamiseks ja ka nendega tegelemiseks. Õpetajad tõi välja, et õpetajate, erinevate spetsialistide ja kõikide kooli töötajate panus on väga oluline. Intervjuudes räägiti, et õpilastega tuleb luua usalduslik suhe, sest kui rääkida olulistest temadest, tunnevad õpilased ennast rohkem mõjutatuna. Usalduslik suhe aitab õpilasega luua kontakti, tänu millele tunnevad nad, et saavad oma probleemidest ja

muredest rääkida. Õpetajate sõnul tuleb rakendada meetodeid ja tegevusi, mis aitaksid õpilasi kaasa haarata. *“Tegelikult see suhe, mis sul õpilasega on, see ongi kõige alus, et kui sa ei saa oma õpilastega hästi läbi, siis nad ei tulegi sulle vastu, tekivad konfliktid, aga siinkohal sina oledki täiskasvanu, sa pead suunama ja rääkima”* räägib õpetaja. Intervjuus toodi välja ka see, et õpetajad peaksid olema rohkem avatud ning oskama minna õpilasega samale tasemele, et saada aru, miks ta käitub mingit moodi. Kui õpetaja on rohkem avatud, siis see näitab õpilasele, et õpetaja ei ole lihtsalt õpetaja, vaid ta on ka oluline tugi õpilasele. Lisaks näitab see ka seda, et õpetaja jääb murede korral erapooletuks ja ei võta mingisugust negatiivset hoiakut. Koolis on ka neli abiõpetajat, kes on õpetajatele toeks ning tugimeeskonna liikmed. Üks õpetaja räägib: *“Keerulistes klassikollektiivides, kus õpetajal võib-olla see enesekehtestamisaeg on möödunud ning neid sotsiaalseid norme ei olegi, rakendame me abiõpetajat.”* Abiõpetaja aitab õppetööl sujuvamalt kulgeda nendes klassides, kus on keerulisema iseloomuga või õpiraskustega õpilased. Abiõpetaja aitab nii õpetajat õppetöö läbiviimisel kui ka õpilasi ülesannete lahendamisel.

Kõige rohkem tegeleb koolis sotsiaalsete probleemidega sotsiaalpedagoog. *“Sotsiaalpedagoog on teadlik erinevatest probleemidest, niisiis on tal oma tööriistakohver, kuid sotsiaalpedagoogile peaks olema toeks aineõpetajad ja klassijuhatajad, sest kui sul on kümnekond probleemset õpilast, ei jaksa sa üksinda nendega tegeleda”* räägib õpetaja sotsiaalpedagoogi tööst. Samas kui aineõpetaja klassis on probleem, siis eelkõige proovib seda probleemi lahendada aineõpetaja ise, kuid esimene pöördumine on klassijuhataja poole. Intervjueeritavad toovad välja, et väga suur roll ongi klassijuhatajal, sest tema on justkui klassi mentor ja oluline tugi õpilastele. Samuti võib klassijuhatajal olla parem ülevaade nendest õpilastest, kes vajavad rohkem tähelepanu või abi õppetöös. Näiteks räägib üks õpetaja: *“Klassijuhatajana ma võtan õpilasi mingil määral nagu oma lapsi, ikkagi ju tahad, et neil läheks hästi, neist kujuneks isiksused ja ühiskonnale kasulikud inimesed. Kool ju saab täita mingit tühimikku, kindlasti just eetilise ja moraalse poole pealt, kui lapsel puudubki kodus mingisugune eeskuju.”* Samas tuuakse välja siin ka asjaolu, et klassijuhataja on ka aineõpetaja ja erinevate probleemide lahendamisele kaasa aitamiseks on piiratud aeg. Lisaks klassijuhatajale, mainiti ka koolipsühholoogi olulisust. Intervjuust tuli välja, et koolipsühholoogi olemasolu on väga tähtis, sest mingis vanuses õpilased ei soovi rääkida oma probleemidest vanematega või õpetajatega. Õpetaja tõi intervjuus välja, et koolil on vaja inimest, kellega õpilased saaksid rääkida asjadest, millest nad muidu ei taha kellegagi rääkida. *“Ma leian, et on vaja inimest, kes oskab vaadata inimese hinge”*

ütleb õpetaja. Koolipsühholoog saab välja selgitada, mis on õpilase probleem, uurides lähemalt õpilast kui isiksust.

Siinkohal mainib üks õpetaja veel, et koolides on nii spetsialistide kui ka õpetajate puudus ning ta räägib, et: *“Probleemid süvenevad sellesama spetsialistide puuduste pärast. Õpilasega on väga raske mingisugust kontakti luua, kui sa käid kaks korda koolis.”* Isegi, kui õpetajad on olemas, siis need vahetuvad väga tihti ning see mõjutab õpilaste suhtumist ja käitumist ning õpilase ja õpetaja vaheline kontakti loomine on keerulisem.

Õpetaja tõi intervjuus välja, et sotsiaalsete probleemide ennetamisel on tähtis ka võrgustiku olemasolu. *“Võrgustikutöö on ääretult oluline, üksinda sa ei tee midagi ära. See võrgustik ei pea olema ainult majasisene, vaid võtame siit kohe juurde huvikeskuse ja valla. See on hästi oluline, et sa ei jääks oma probleemidega üksinda”* räägib õpetaja. Õpetajad räägivad, et oluline tugi peab tulema vallast, sest vallas on spetsialistid, kes tegelevad nii-öelda suuremate probleemidega, mis lähevad kooli ulatusest välja ja millega kool ei ole võimeline üksinda tegelema. Samas on oluline ka koostöö huvikeskusega, sest lapsed veedavad seal palju aega nii vahetundides kui ka peale koolitunde. Vallast saab kaasata lastekaitsetöötajaid, sotsiaaltöötajaid ja huvikeskusest noorsootöötajaid.

Õpetajad tõid intervjuudes välja klassijuhataja tunni olulisuse. Aina rohkem püüeldakse selle poole, et klassijuhatajatund ei oleks lihtsalt istumine, vaid see oleks õpilastele toetav ja et selles käsitletakse olulisi teemasid. Pea kõik intervjuueeritavad mainisid KiVa ja VEPA-t ning üks õpetaja tõi välja, et: *“Kui me räägime meetoditest, mida me rakendame, näiteks KiVa ja VEPA, siis mida varem alustada, seda parem, kui sa alustad nendega juba esimeses kooliastmes, on edasimineki niivõrd naturaalne.”* VEPA meetodikat rakendatakse selles maakoolis alates 2018. aastast ning KiVa programmi alates 2022. aastast. Õpetajad tõid välja, et tundidesse mängulisuse lisamine, aitab õpilastel mingitest olukordadest paremini aru saada. Näiteks üks õpetaja toob välja, et: *“Tänu sellele, et ma teen neid mängu ja me arutame teatud teemasid, on õpilased hakanud mind rohkem usaldama ja avama ning nad tulevad räägivad ise mulle, kui nad on millegagi hakkama saanud.”* Sellised lähenemised meeldivad õpilastele ja õpetaja ütleb, et: *“Tänapäeva lastega sa ei saagi enam tööd teha nii, et sul ongi ainult õpik ja töövihik, vaid sa võtadki tundi mingisuguse praktilise või mängulise tegevuse, mis meeldib õpetajale ja õpilastele.”* Õpetajad räägivad intervjuudes ka seda, et nii VEPA kui ka KiVa aitavad tekitada klassis ühtsustunnet ning motiveerida õpilasi rohkem omavahel suhtlema. Samas on toodud välja ka asjaolu, et nii VEPA kui ka KiVa rakendamise jaoks ei ole antud palju aega. *“KiVa*

tuleb tegelikult kõik see sotsiaalne pool välja ja keskendutakse väga õigetele teemadele, aga samas ma tunnen klassijuhatajana, et selle jaoks peaks ikka täitsa eraldi tund olema, sest see nõuab väga palju süvenemist ja põhineb väga palju arutelul, et see võtab ikka meeletu aja'' räägib õpetaja. Õpetajate sõnul oleks nii VEPAst kui ka KiVast rohkem abi, kui neid saaks omal ajal ja omas kohas rakendada, sest nende põgusast sisse toomisest tavalistesse ainetundidesse ei pruugi olla kasu, kui seda ei tee kõik õpetajad.

Õpetajad rääkisid intervjuudes, et erinevate probleemide lahendamisel on oluline kaasata lapsevanemaid ning lastevanematega peaks olema tihe suhtlus. *''Me kaasame igasse sammu lapsevanema, sest tegelikult lapsevanemale peab jääma vastutus''* räägib õpetaja. Õpetajate tegevusi peaks kodu toetama, sest muidu need tegevused ei toimi. *''Kui ühes kohas on reeglid, aga kodus on vabadus, siis lõpuks ei toimi kuidagi''* lisab õpetaja. On lapsevanemaid, kellega õpetajatel on head suhted, kes toetavad ning tunnevad huvi selle vastu, mida saaks kodus teha, kuid intervjuus mainiti ka asjaolu, et on palju lapsevanemaid, kellega ei saa läbirääkimisi pidada ja kes pole nõus koostööd tegema.

4. ARUTELU

Intervjuudest selgus, et koolis leiab aset mitmeid erinevaid probleeme. Peamised probleemid, mis välja toodi, on seotud sellega, et paljudel õpilastel esineb erinevaid käitumisprobleeme ning puuduvad sotsiaalsed oskused. Näiteks ei suuda õpilased käituda vastavalt ühiskonna normidele ja reeglitele. Siinkohal saab seose luua teooriaosas väljatooduga, kus kirjutasin, et kooli kontekstis võib öelda, et sotsiaalne probleem väljendubki läbi käitumisprobleemide, sest käitumisprobleemid tekivad tihtipeale mõnest suuremast probleemist, mis leiab aset kodus. Siinkohal võib luua seose perekonnasuhetega. Bronfenbrenneri teooria kohaselt on lapse jaoks on üheks mõjukamaks keskkonnaks lisaks koolile ka perekond, sest perekond avaldab suurt mõju laste oskuste ja käitumise kujunemisel. Peresuhted mõjutavad palju lapse käitumist ning suhtumist, seega on oluline, et lapsed saaksid kodukeskkonnas vajalikku tuge. Ka intervjuude tulemustest võib järeldada, et kodust kooli tuleb palju kaasa ning kooli ja kodu koostöö on õpetajate sõnul oluline. Kui kodukeskkond on keeruline ja negatiivne, on õpilasel raske koolis toime tulla.

Lisaks esineb kooliõpilaste seas kiusamist. Kuid kiusamisest rääkis ainult kaks intervjuueeritavat, mistõttu võib järeldada, et õpetajad ei leia, et see oleks sotsiaalsete probleemide kontekstis. Samas on kiusamine kooliõpilaste seas siiani levinud, kuid aastatega on see vähenenud ning see näitab seda, et probleemi teadvustatakse aina rohkem ning teadlikkus on kasvanud (Oja jt, 2023). Minu uuritavas maakoolis kasutatakse Kiusamisvaba Kool programmi, mis on nii ennetus- kui ka lahendusmeetod kiusamisega tegelemiseks.

Intervjuudes osalejad tõid välja asjaolu, et noorte seas on kasvanud e-sigarettide tarvitamine ja juba ka põhikooli õpilaste seas. Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuringust selgus (2023), et e-sigarettide tarvitamine on noorte seas tõusnud ning Tubaka- ja nikotiinitarvitamise uuringus (2023) leiti, et 7% 11-18 aastaste seas tarvitab mõnda tubaka- või nikotiinitoodet. Seega saab öelda, et e-sigarettide tarvitamine on nii koolis kui ka ühiskonnas üleüldiselt probleemiks ning seda probleemi peaks rohkem teadvustama ja lahendama, et õpetajad ja lastevanemad oskaksid varakult selgitada oma lastele e-sigarettide kahjulikkust ja mõju nende tervisele.

Intervjuude tulemuste põhjal võib öelda, et koroonapandeemia ja sõda on mõjutanud kooliõpilasi, kuid see mõju on pigem väike. Põhiliselt mõjutas erinevaid probleeme distantsope, mille tõttu tekkisid

õpilastel õpiraskused, suhtlemisoskused halvenesid ning tavapärasesse koolirutiini oli keeruline tagasi minna. Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuringus (2023) selgus samuti, et distantsõppe tõttu ei saanud õpilased klassikaaslaste või sõpradega nii palju suhelda, mistõttu toimusid muutused sotsiaalsetes suhetes. Minu läbiviidud intervjuudes mainiti, et distansõppel oli ka positiivne mõju, sest paranesid õpilaste digioskused. Uuringust (Haugas jt, 2021) tuli aga välja asjaolu, et paranesid pere- ja sõprussuhted, mis läheb vastuollu minu tulemustega, kust selgus, et minu uurimuses osalenud õpetajate hinnangul õpilaste suhtlemisoskused peale koroonapandeemiat pigem halvenesid.

Intervjueeritavad arvavad, et sõda õpilasi nii palju ei mõjuta, kuid on õpilasi, kelles on tekitanud see ärevust ja ka segadust. Haridus- ja Teadusministeeriumi abimaterjalis (2022) on samuti kirjeldatud, et sõda on tekitanud õpilaste ja ka õpetajate seas ärevust ning seda on oluline teadvustada. Õpilasi mõjutab sõjateema erinevalt, mistõttu kool ja õpetajad peavad tagama õpilastele turvalise ja usaldusväärse keskkonna, kus nad saavad nendest teemadest rääkida, et neil ei tekiks õppimisele keskendumisega probleeme ja koolielu kulgeks sujuvalt.

Tulemustest selgus, et koolis on sotsiaalsete probleemide lahendamiseks erinevad spetsialistid, kuid olulist rolli mängivad ka klassijuhatajad ja aine- ja abiõpetajad. Intervjuudest tuli välja, et peamiselt tegeleb koolis sotsiaalsete probleemidega sotsiaalpedagoog, kes on õpetajate sõnul teadlik erinevatest probleemidest ja kellel on vastavad oskused nende probleemidega tegelemiseks. Õpetajad lisisid, et sotsiaalpedagoogi tööd koolis toetavad aineõpetajad ja teised spetsialistid. Teooriaosas olen kirjeldanud, et sotsiaalpedagoogi põhiliseks ülesandeks on õpilaste sotsiaalsete oskuste hindamine, õpilaste suhtlemisoskuste ja sotsiaalse pädevuse kujundamine ja toetamine (Harno, 2020). Sotsiaalpedagoog kaardistab erinevad probleemid ning koordineerib lahendus- ja ennetusviise. Tulemustest tuli välja ka klassijuhataja ning klassijuhatajastundi olulisus. Klassijuhataja ülesanne on olla klassi mentor ja probleemide korral peaks klassijuhatajat esimesena informeerima. Klassijuhataja ülesanne on jälgida õpilaste arengut ning kui õpilasel esineb õpiraskusi, on ülesanne hoolitseda selle eest, et õpilane saaks vajaliku toe (Harno, 2020). Õpetajate sõnul on klassijuhataja tundide sisu muutunud, täna pööratakse rohkem tähelepanu sellele, et klassijuhataja tund oleks toetav ja arendav ning sisaldama erinevate oluliste teemade käsitlusi. Tulemustest selgus, et õpetajad kasutavad õppetöös KiVa programmi ja VEPA, mis aitavad õpilastel teatud teemasid paremini mõista ning nendest rääkida. Õpetajate sõnul aitavad KiVa ja VEPA tekitada klassides ühtsustunnet ja motiveerivad õpilasi omavahel rohkem suhtlema. VEPA metoodikat on kirjeldatud kui

ennetustegevust, mis toetab laste arengut nii eneseregulatsioonis kui ka sotsiaal-emotsionaalsete oskustes (vepa.ee). KiVa programm on eelkõige mõeldud kiusamise ennetamiseks ja vähendamiseks ning see sisaldab erinevaid praktilisi tegevusi (kiusamisvaba.ee). Intervjuudes mainiti ka lapsevanemate kaasamisest kooliellu. Aina rohkem püütakse hoida lastevanematega tihedat suhtlust, sest kodukeskkonnal on oluline mõju lapse käitumisele. Seda seisukohta toetab ka Bronfenbrenneri teooria, mis ütleb, et last mõjutab perekond ja see on üks vahetumaid keskkondi, kus laps areneb ja kasvab.

Intervjuude analüüsist võib järeldada seda, et õpetajad tõlgendavad sotsiaalseid probleeme üsna sarnaselt. Õpetajate tõlgendustes leidis vaid mõningaid erisusi, mis võivad olla tingitud sellest, et erinevates kooliastmetes on erinevad probleemid. Intervjuudest selgus ka asjaolu, et kriisid ei ole probleeme märkimisväärselt mõjutanud, millest võib järeldada seda, et koolis tullakse nendega hästi toime või nende kriiside mõju ei ole märgatav. Õpetajad rääkisid erinevatest lahendus- ja ennetusviisidest ning toodi välja, et õpetajate ja spetsialistide panus on väga oluline, kuid sealhulgas oodatakse koostööd ka lastevanematelt.

KOKKUVÕTE

Bakalaurusetöö eesmärgiks on õppida tundma ühe Eesti maakooli õpetajate tõlgendusi õpilasi mõjutavatest sotsiaalsetest probleemidest. Samuti on oluline mõista õpetajate tõlgendusi maailmas toimuvate kriiside kontekstis. Varasemalt on läbiviidud uuringud Eesti kooliõpilaste tervisekäitumisest, sealhulgas tutvustatud ka COVID- 19 pandeemia mõju.

Töö teoreetilises osas toon välja missugused sotsiaalsed probleemid leiavad koolis aset, kuidas on mõjutanud COVID- 19 pandeemia ja Venemaa-Ukraina sõda kooliõpilasi, tutvustan õpetajate ning spetsialistide rolli erinevate koolis aset leidvate probleemide lahendamisel ning kirjeldan VEPA metoodikat ning Kiusamisvaba Kool (KiVa) programmi, mida kasutatakse koolides probleemide ennetamiseks ja lahendamiseks. Metoodika peatükis on ülevaade andmekogumismeetodist ja analüüsimeetodist. Eesmärgi saavutamiseks viisin läbi kuus poolstruktureeritud intervjuud, milles uurisin õpilaste tõlgendusi sotsiaalsetest probleemidest, kriiside mõjust ja õpilasi mõjutavate sotsiaalsete probleemide lahendamisest koolis.

Õpetajad räägivad, et koolis on sotsiaalseid probleeme palju, kuid intervjuudest ei tulnud välja seda, kas ka ühiskonnas laiemalt levinud probleemid kooli jõuavad ning kooliõpilasi mõjutavad. Peamised probleemid, mis koolis aset leiavad, on seotud õpilaste käitumise ning sotsiaalsete oskustega. Kuid tulemustest selgus, et koolis on veel ka kiusamist ja riskikäitumist.

Intervjuude analüüsi tulemustest selgus, et õpetajad ei leia, et maailmas toimuvad kriisid COVID- 19 ja Venemaa-Ukraina sõda kooliõpilasi märkimisväärselt mõjutavad. Intervjuude tulemuste põhjal selgus, et suurem mõju oli koroonapandeemiast tingitud distantsõppel, sest paljudel õpilastel tekkis suhtlemispuudus. Veel toodi välja asjaolu, et viimaste aastatega on kooliõpilased üldiselt palju muutunud, kuid see ei pruugi olla mõjutatud kriisidest, vaid probleeme teadvustatakse rohkem.

Intervjuude põhjal selgub, et peamiselt lahendavad sotsiaalseid probleeme koolis spetsialistid ning õpetajad. Oluline roll on sotsiaalpedagoogil, kes tegeleb põhiliselt sotsiaalsete probleemidega, kuid probleemidega tegelevad veel ka aineõpetajad ja klassijuhatajad. Samas on probleemide lahendamisel oluline kaasata ka lastevanemaid. Probleemide ennetamiseks ja lahendamiseks kasutatakse koolis veel ka VEPA metoodikat ja Kiusamisvaba Kool programmi.

Minu tööst tuleb välja asjaolu, et ühiskonnas laiemalt levinud sotsiaalsed probleemid õpetajate tõlgendusel kooliõpilasi ei mõjuta. Probleemid, mis leiavad koolis aset, on nii-öelda tavapärased koolisisesed probleemid, mis võivad olla mõjutatud erinevatest õpilasi ümbritsevatest keskkondadest. Oluline tulemus on ka see, et õpetajate sõnul maailmas toimuvate kriiside mõju sotsiaalsetele probleemidele koolis on olnud pigem väike.

Summary

The purpose of the Bachelor's thesis is to explore interpretations of social problems affecting students in one Estonian rural school. It is also important to understand teachers' interpretations in the context of global crises. Previous studies have examined the health behavior of Estonian school students, including the impact of the COVID-19 pandemic.

In the theoretical part of the thesis, I highlight the social problems occurring in schools, how the COVID-19 pandemic and the Russia-Ukraine war have affected students, introduce the role of teachers and specialists in addressing various problems occurring in schools, and describe the VEPA methodology and the KiVa (Kiusamisvaba Kool) program used in schools for prevention and resolution of problems. The methodology chapter provides an overview of the data collection method and analysis method. To achieve the goal, six semi-structured interviews were conducted to explore students' interpretations of social problems, the impact of crises and the resolution of social problems affecting students in school.

Teachers mention that there are many social problems in schools, but the interviews did not reveal whether problems, that affect society at large, also reach schools and affect students. The main problems occurring in schools are related to students' behavior and social skills. However, the results showed that bullying and risk behavior also exist in schools.

The interviews revealed that teachers do not believe that global crises such as COVID-19 and the Russia-Ukraine war significantly affect students in schools. According to the interview results, the greater impact was due to distance learning during the coronavirus pandemic because many students experienced a lack of communication. It was also noted that over the past few years, school students have generally changed a lot, but this may not be influenced by crises, rather the problems are more recognized.

According to the interviews, social problems in schools are mainly addressed by specialists and teachers. Social pedagogues play an important role in dealing with social problems, but subject

teachers and class teachers also deal with problems. At the same time, it is important to involve parents in addressing problems. Schools also use VEPA methodology and the KiVa program to prevent and resolve problems.

My research reveals that the social issues widely recognized in society do not affect students according to teachers' interpretations. The problems occurring in schools are typical internal school issues, which may be influenced by various environments surrounding the students. An important finding is also that according to teachers, global crises have not significantly impacted these problems.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aavik, A. (2012). E- kursuse ‘‘Sotsiaalpedagoogilised probleemid koolis ja õpetaja toimetulek’’ materjalid. Tartu Ülikool. Kasutatud 24.05.2024

Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by nature and design*. Cambridge, Massachusetts, London & England: Harvard University Press

Aleksandrov, A. (2024). Valitsus kiitis heaks lastekaitseeaduse muutmise eelnõu. *Sotsiaalministeerium*, 05.02.2024. Kasutatud 20.05.2024, <https://www.sm.ee/uudised/valitsus-kiitis-heaks-lastekaitseeaduse-muutmise-eelnou>

Guy-Evans, O. (2024). Bronfenbrenner’s Ecological Systems Theory. *Simply Psychology*, 17. jaanuar. Kasutatud 03.05.2024, <https://www.simplypsychology.org/bronfenbrenner.html>

Haugas, S., Allemann, M., & Anniste, K. (2021). Praxise poliitikaanalüüs. COVID-19 pandeemia sotsiaal-majanduslik mõju noortele. Kasutatud 04.04.2024, https://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2021/01/COVID_19_muju_noortele_lopparuanne_241121.pdf

Haridus- ja Teadusministeerium. (2012). *Riskilaste probleemide ennetamiseks käivitub rahvusvaheline toetuskava*. Kasutatud 01.05.2024, <https://www.hm.ee/uudised/riskilaste-probleemide-ennetamiseks-kaivitub-rahvusvaheline-toetuskava>

Haridus- ja Teadusministeerium. (2022). *Abimaterjal Ukraina teema käsitlemiseks koolis*. Kasutatud 03.05.2024, https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-08/abimaterjal_ukraina_teema_kasitlemiseks_koolis_marts2022.pdf

Haridus- ja Teadusministeerium. (2022). Tulemusaruande analüütiline lisa. Kasutatud 05.05.2024, https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2023-08/2022_TA_analüütiline_lisa.pdf

Haridus- ja Noorteamet. (2020). Õpilase toetamine koolis. Juhendmaterjal. Kasutatud 08.04.2024, https://harno.ee/sites/default/files/documents/2022-02/Juhendmaterjal_6pilase_toetamiseks_22.pdf

Kornblum, W., Julian, J. (2011). Social problems. *Problems of education* (lk 356-357).

Kivistik, K., Jurkov, K., Pihelgas, M., Toomik, K., Aavik, A-L., Juuse, L., & Pesti, M. (2023). Tubaka ja nikotiinitoodete tarvitamise uuring. Tartu: Balti Uuringute Instituut.
<https://doi.org/10.23657/9mh3-5p66>

Kiusamisvaba Kool. (i.a). Iga viies Eesti koolilaps on kiusamise ohver. Kasutatud 11.04.2024,
<https://kiusamisvaba.ee/kiusamine-ja-abi/kiusamisest/>

Kiusamisvaba Kool. (i.a). KiVa on koolidele suunatud kiusamise ennetamise ja vähendamise programm. Kasutatud 08.04.2024, <https://kiusamisvaba.ee/kiva-programm/>

Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Kasutatud 02.05.2024,
<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>

Kärson, M., Elmet, P. (2024). Laste ja perede heaolu suurendavad seadusemuudatused. *Sotsiaaltöö*, 06.05.2024. Kasutatud 20.05.2024, <https://www.tai.ee/et/sotsiaaltoolaste-ja-perede-heaolu-suurendavad-seadusemuudatused>

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M. ja Strömpl, J. (2014). *Intervjuu*. Kasutatud 18.04.2024, <https://samm.ut.ee/intervjuu>

Laherand, M.-L. (2010). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tartu Ülikooli Raamatukogu. Kasutatud 03.05.2024, <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/c733aed7-977a-4438-8485-c8ac2057c7b1/content>

Lastekaitseadus (19.11.2014). Riigi Teataja I. Kasutatud 20.05.2024,
<https://www.riigiteataja.ee/akt/106122014001>

Oja, L., Piksööt, J., Haav, A., Kasvandik, L., Mäll, T., Rahno, J., Saamel, M., Siilbek, E., Talvik, A., & Vorobjov, S. (2023). Eesti kooliõpilaste tervisekäitumine. 2021/2022. õppeaasta uuringu raport. Tallinn: Tervise Arengu Instituut. Kasutatud 18.04.2024, <https://www.tai.ee/sites/default/files/2024-01/Eesti%20kooliõpilaste%20tervisekäitumine.pdf>

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (09.06.2010). Riigi Teataja I. Kasutatud 04.05.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410>

Tamminen, S. R. (2024). VEPA metoodika tulemused. Õppeaasta 2022/2023. Tallinn: Tervise Arengu Instituut.

Terviseamet. (i.a). "COVID- 19 info ja juhendid". Kasutatud 04.04.2024, <https://www.terviseamet.ee/et/nakkushaigused-a-u/covid-19>

VEPA.ee. (i.a). Metoodika tõenduspõhised alused. Kasutatud 03.04.2024, <https://www.vepa.ee/tutvustus/metoodika-toenduspoehised-alused/>

Vepa.ee. (i.a). Tulemused Eestis. Kasutatud 03.04.2024, <https://www.vepa.ee/tutvustus/tulemused-eestis/>

Viira, A. (2017). Kohaliku tasandi lastekaitsetöö tulemuslikkuse suurendamine ja jätkusuutlik arendamine. Sotsiaalministeerium. Kasutatud 20.05.2024.

LISAD

LISA 1. Intervjuukava

Tere! Mina olen Laura Pruul. Lõpetan sel aastal Infoühiskonna ja sotsiaalse heaolu eriala Tartu Ülikoolis.

Kirjutan oma lõputööd teemal “Ühe Eesti maakooli õpetajate tõlgendused sotsiaalsetest probleemidest koolis” ning intervjuu eesmärgiks on koguda andmeid lõputöö jaoks. Suur tänu, et olete nõus osalema intervjuus. Teie panus minu lõputöö jaoks on väga oluline. Selleks, et saaksin lõputöös kasutada võimalikult palju informatsiooni, salvestan ma vestlust. Oma tööd kirjutades, tagan teile konfidentsiaalsuse.

Sissejuhatavad küsimused

1. Mis kooliastmes te õpetate?
2. Mitu aastat te olete õpetaja olnud?

Teemakohased küsimused

1. Mis te arvate, millised sotsiaalsed probleemid leiavad teie koolis aset?
2. Millised probleemid on rohkem aktuaalsed?
3. Kuidas on sotsiaalsed probleemid viimaste aastatega muutunud?
4. Mis te arvate, kuidas on mõjutanud koroonapandeemia ja sõda neid probleeme?
5. Mis te arvate, kui palju peaks kool panustama nende sotsiaalsete probleemide lahendamisele?
6. Kuidas õpetajad võiksid probleemide lahendamisele kaasa aidata?
7. Milliseid lahendusi on teie koolis proovitud?
8. Mis te arvate, kui tõhusalt teie koolis kasutatavad lahendused toimivad?
9. Mis te arvate, kes võiks kõige rohkem tegelema koolis esinevate sotsiaalsete probleemidega?
10. Milliseid mõtteid teil veel tekib, kui te mõtlete sotsiaalsetele probleemidele teie koolis?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Laura Pruul

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud lõputöö “Ühe Eesti kooli õpetajate tõlgendused sotsiaalsetest probleemidest koolis”, mille juhendaja on Merle Linno, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Laura Pruul

26.05.2024